

Judikatūras krājums

Lieta C-670/22

**Kriminālprocess
pret
M. N. (*EncroChat*)**

(*Landgericht Berlin* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesas (virspalāta) 2024. gada 30. aprīļa spriedums

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Direktīva 2014/41/ES – Eiropas izmeklēšanas rīkojums krimināllietās – To pierādījumu iegūšana, kas jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā – Izdošanas nosacījumi – Šifrētu telesakaru pakalpojumi – *EncroChat* – Tiesneša lēmuma nepieciešamība – Tādu pierādījumu izmantošana, kas iegūti, pārkāpjot Savienības tiesības

1. *Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas izmeklēšanas rīkojums krimināllietās – Direktīva 2014/41 – Izdevējiestādes jēdziens – Eiropas izmeklēšanas rīkojums, kura mērķis ir iegūt pierādījumus, kas jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā – Prokurors, kurš var norīkot šādu pierādījumu nodošanu pilnībā iekšējā lietā – Iekļaušana (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41 1. panta 1. punkts un 2. panta c) punkta i) apakšpunkts)*

(skat. 71.–75., 77. punktu un rezolutīvās daļas 1. punktu)

2. *Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas izmeklēšanas rīkojums krimināllietās – Direktīva 2014/41 – Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošanas un nosūtīšanas nosacījumi – Eiropas izmeklēšanas rīkojums, kura mērķis ir iegūt pierādījumus, kas jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā – Pierādījumi, kas iegūti šifrētu telesakaru pārtveršanas rezultātā izdevējvalsts teritorijā – Pieļaujamība – Izdevējvalsts tiesību aktos paredzētu nosacījumu ievērošana šādu pierādījumu nodošanai pilnīgi iekšējā situācijā (LESD 82. panta 1. punkts; Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41 2., 6. un 19. apsvērums, kā arī 1. panta 1. punkts, 6. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts un 14. panta 7. punkts)*

(skat. 88.–93., 99.–101., 104.–106. punktu un rezolutīvās daļas 2. punktu)

3. *Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas izmeklēšanas rīkojums krimināllietās – Direktīva 2014/41 – Telesakaru pārtveršana, kurai nav nepieciešama subjekta dalībvalsts palīdzība – Jēdziens – Autonoma un vienveidīga interpretācija – Slepna piekļuve galiekārtām, lai no interneta sakaru pakalpojuma iegūtu informāciju par datu plūsmu,*

atrašanās vietas un saziņas datus – Iekļaušana – Paziņošana šai dalībvalstij – Kompetentās iestādes identificēšana – Piemērojamība (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41 30. apsvēruma, 31. panta 1.–3. punkts un 33. pants, kā arī C pielikums)

(skat. 110.–119. punktu, kā arī rezolutīvās daļas 3. punktu)

4. *Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas izmeklēšanas rīkojums krimināllietās – Direktīva 2014/41 – Telesakaru pārtveršana, kurai nav nepieciešama subjekta dalībvalsts palīdzība – Paziņošana šai dalībvalstij – Mērķi – Attiecīgo lietotāju tiesību aizsardzība – Iekļaušana (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pants un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41 31. pants)*

(skat. 123.–125. punktu, kā arī rezolutīvās daļas 4. punktu)

5. *Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas izmeklēšanas rīkojums krimināllietās – Direktīva 2014/41 – Tiesību uz aizstāvību un uz procesa taisnīgumu ievērošana izdevējvalstī – Informācija un pierādījumi, kas iegūti, neievērojot Direktīvu – Valsts tiesas pienākumi – Apjoms (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41 14. panta 7. punkts)*

(skat. 128., 130., 131. punktu un rezolutīvās daļas 5. punktu)

Rezumējums

Izskatot *Landgericht Berlin* (Berlīnes apgabaltiesa, Vācija) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa virspalātā lemj par nosacījumiem, ar kādiem prokurors izdod Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās, ja dalībvalsts izdevējvalsts vēlas panākt, lai tai tiktu nodoti pārtvertie telesakaru dati, kas jau ir citas dalībvalsts rīcībā. Tā arī precizē, kādas sekas attiecībā uz šo datu izmantošanu ir Savienības tiesiskā regulējuma šajā jomā neievērošanai.

Francijas iestāžu veiktajā izmeklēšanā atklājās, ka, lai izdarītu noziedzīgus nodarījumus, kuri galvenokārt saistīti ar narkotisko vielu nelikumīgu tirdzniecību, apsūdzētie izmantoja šifrētus mobilos tālruņus, uz kuriem instalēts *EncroChat*. Šis pakalpojums ļāva ar Francijā uzstādīta servera starpniecību izveidot šifrētus sakarus, kurus nevar pārtvert, izmantojot tradicionālās izmeklēšanas metodes.

2020. gada pavasarī ar Francijas tiesas atļauju uz minētā servera tika uzstādīta Francijas un Nīderlandes izmeklēšanas grupas izstrādātā programmatūra “Trojas zirgs” un no tā – uz lietotāju mobilajiem tālruņiem 122 valstīs, tostarp uz aptuveni 4600 Vācijas lietotāju tālruņiem.

Konferencē, ko *Eurojust*¹ organizēja 2020. gada martā, Francijas un Nīderlandes iestāžu pārstāvji informēja citu dalībvalstu iestādes par paredzēto datu pārtveršanu, tostarp attiecībā uz datiem no mobilajiem tālruņiem, kas atrodas ārpus Francijas teritorijas. *Bundeskriminalamt* (Federālais kriminālpolicijas birojs, Vācija, turpmāk tekstā – “*BKA*”) un *Generalstaatsanwaltschaft Frankfurt am Main* (Frankfurtes Ģenerālprokuratūra, Vācija, turpmāk tekstā – “Frankfurtes Ģenerālprokuratūra”) pārstāvji izrādīja interesi par Vācijas lietotāju datiem.

Laikā no 2020. gada jūnija līdz 2021. gada jūlijam procesā, kurš uzsākts pret X, Frankfurtes Ģenerālprokuratūra izdeva Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, lai Francijas iestādēm lūgtu atļauju bez ierobežojumiem kriminālprocesos izmantot tās ievāktos datus. Savu lūgumu tā pamatoja, norādot, ka Eiropols bija informējis *BKA*, ka Vācijā, izmantojot mobilos tālruņus, kuros instalēts *EncroChat*, izdarīts liels skaits sevišķi smagu noziegumu un ka līdz šim neidentificētas personas tiek turētas aizdomās par sevišķi smagu noziegumu plānošanu un izdarīšanu Vācijā, izmantojot šifrētus sakarus. Francijas tiesa atļāva pārtvertos Vācijas lietotāju datus nodot un izmantot tiesā.

Tad Frankfurtes Ģenerālprokuratūra pārdalīja vietējām prokuratūrām izmeklēšanas procedūras, kas īstenotas tostarp pret M. N. Vienā no iesniedzējtiesā uzsāktajiem kriminālprocesiem tā jautā par minēto Eiropas izmeklēšanas rīkojumu likumību, ņemot vērā Direktīvu 2014/41², un par Savienības tiesību iespējama pārkāpuma sekām attiecībā uz pārtverto datu izmantošanu šajā procedūrā. Attiecīgi tā nolēma vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa atgādina, ka jēdziens “izdevējietāde” Direktīvas 2014/41 izpratnē neattiecas tikai uz tiesām. Proti, šīs direktīvas 2. panta c) punkta i) apakšpunktā prokurors ir norādīts kā viena no iestādēm, kas ir “izdevējietāde”, tikai ar vienu nosacījumu – ka attiecīgā lieta ir tā kompetencē. Tādējādi, ja saskaņā ar izdevējvalsts tiesībām pilnīgi iekšējā situācijā prokurora kompetencē ir izdot rīkojumus par izmeklēšanas pasākumiem, lai panāktu tādu pierādījumus nodošanu, kas jau ir valsts kompetento iestāžu rīcībā, uz viņu attiecas jēdziens “izdevējietāde”, lai izdotu Eiropas izmeklēšanas rīkojumu par to pierādījumu nodošanu, kuri jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā.

Otrām kārtām, no Direktīvas 2014/41 6. panta 1. punkta izriet, ka Eiropas izmeklēšanas rīkojumā, kurā paredzēts nodot tādus iegūtos pierādījumus kā pamatlietā aplūkotie, kas jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā, jāievēro visi nosacījumi, kuri attiecīgā gadījumā ir paredzēti izdevējvalsts tiesību aktos attiecībā uz šādu pierādījumu nodošanu šīs valsts pilnībā iekšējā situācijā.

Turpretī, lai arī Direktīvas 2014/41 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir vērst uz to, lai novērstu iespēju apiet izdevējvalsts tiesību aktos paredzētos noteikumus un garantijas, tajā nav prasīts – arī tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā, kurā attiecīgos datus izdevējvalsts teritorijā un tās interesēs ir savākušas izpildvalsts kompetentās iestādes –, lai Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana tādu pierādījumu nodošanai, kas jau ir izpildvalsts kompetento iestāžu rīcībā, būtu pakļauta tādiem pašiem materiāltiesiskajiem nosacījumiem, kādi tiek piemēroti izdevējvalstī attiecībā uz šo pierādījumu vākšanu.

¹ Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās (OV 2014, L 130, 1. lpp.).

Turklāt, ņemot vērā spriedumu un lēmumu savstarpējās atzišanas principu, kas ir tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās pamatā un uz ko ir balstīta Direktīva 2014/41, izdevējiestāde nav tiesīga pārbaudīt tās atsevišķās procedūras tiesiskumu, ar ko izpildes dalībvalsts ir savākusi pierādījumus, kuri jau ir tās rīcībā un kurus izdevējiestāde lūdz nodot.

Tiesa arī precizē, ka, pirmkārt, Direktīvas 2014/41 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā nav prasīts, lai Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana obligāti būtu pakļauta nosacījumam, ka brīdī, kad tiek izdots rīkojums par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, par katru personu pastāv uz konkrētiem faktiem balstīts pieņēmums par smagu nodarījumu, ja šāda prasība neizriet no izdevējvalsts tiesību aktiem attiecībā uz pierādījumu nodošanu starp valsts prokuratūrām. Otrkārt, šai tiesību normai nav pretrunā arī Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana, ja ar pārtveršanas pasākumu iegūto datu integritāte nevar tikt pārbaudīta tādēļ, ka tehniskās bāzes, kas ļāvušas veikt šo pasākumu, ir slepenas, ar nosacījumu, ka turpmākajā kriminālprocesā ir garantētas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu. Proti, nodoto pierādījumu integritāte principā var tikt novērtēta tikai brīdī, kad kompetento iestāžu rīcībā faktiski ir attiecīgie pierādījumi.

Trešām kārtām, Tiesa norāda, ka slēpta piekļuve galiekārtām, lai iegūtu informāciju par datu plūsmu, atrašanās vietas un saziņas datus no interneta sakaru pakalpojuma, ir "telesakaru pārtveršana" Direktīvas 2014/41 31. panta 1. punkta izpratnē, kas jāpaziņo iestādei, kuru izraudzījusies tā dalībvalsts, kuras teritorijā atrodas pārtveršanas subjekts. Gadījumā, ja pārtvērēja dalībvalsts nespēj identificēt informētās dalībvalsts kompetento iestādi, šo paziņojumu var adresēt jebkurai informētās dalībvalsts iestādei, kuru pārtvērēja dalībvalsts uzskata par tam piemērotu.

Saskaņā ar Direktīvas 2014/41 31. panta 3. punktu gadījumā, ja pārtveršana nav atļauta līdzīgā vietējā lietā, informētās dalībvalsts kompetentā iestāde var paziņot, ka šo pārtveršanu nevar veikt vai ka tā jāpārtrauc, vai pat ka pārtvertos datus nevar izmantot vai arī var, bet tikai ar konkrētiem, tās norādītajiem nosacījumiem. Tādējādi Direktīvas 2014/41 31. panta mērķis ir ne tikai nodrošināt informētās dalībvalsts suverenitātes respektēšanu, bet arī aizsargāt to personu tiesības, uz kurām attiecas šāds telesakaru pārtveršanas pasākums.

Visbeidzot Tiesa uzsver, ka principā vienīgi valsts tiesībās ir jāparedz noteikumi par informācijas un pierādījumu, kas iegūti, pārkāpjot Savienības tiesības, pieļaujamību un izvērtēšanu kriminālprocesā.

Tādējādi Direktīvas 2014/41 14. panta 7. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums, neskarot valsts procesuālo tiesību normu piemērošanu, nodrošināt, lai kriminālprocesā izdevējvalstī, novērtējot pierādījumus, kas iegūti ar šā Eiropas izmeklēšanas rīkojuma palīdzību, tiktu ievērotas tiesības uz aizstāvību un tiesvedības taisnīgums. Tādēļ tad, ja tiesa uzskata, ka lietas dalībnieks nevar efektīvi izteikties par pierādījumu, kas var būtiski ietekmēt faktu vērtējumu, šai tiesai ir jākonstatē tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu pārkāpums un nav jāņem vērā šis pierādījums.